

RAN-2501001204020004/ 2501000104033042

S.Y.B.A. (Sem.- IV) Examination October - 2025

Sanskrit - Major (Paper - IX)

काव्यशास्त्रम् – धनञ्जयकृत – दशरूपकम्, मम्मटकृत – काव्यप्रकाशः

Time: 2 Hours]

[Total Marks: 50

સૂચના : / Instructions

- (1) ઉપરોક્ત દર્શાવેલ વિગતો ઉત્તરવહી પર અવશ્ય લખવી.
Fill up strictly the above details on your answer book

Seat No.:

--	--	--	--	--	--

Student's Signature

પ્ર.1. ટૂંકમાં જવાબ આપો. (ગમે તે પાંચ)

10

- 1) ધનંજય ક્યાંના અને ક્યા રાજાના આશ્રિત હતા?
- 2) નાટ્યવેદની રચના અને નાટ્યવેદનો પ્રયોગ કોણે કર્યો હતો?
- 3) 'વિષ્કંભક' ના કેટલા પ્રકારો છે ક્યા ક્યા?
- 4) 'નિયતશ્રાવ્ય' ઉક્તિ કોને કહેવાય?
- 5) 'વ્યતિરેક' અલંકારના કેટલા પ્રકાર છે?
- 6) છંદના કેટલા પ્રકાર છે? ક્યા ક્યા?
- 7) 'શિખરીણી' છંદનું ગણબંધારણ અને અક્ષરસંખ્યા જણાવો.

પ્ર.2. ધનંજયના મતાનુસાર કથાવસ્તુના પ્રકારો વિસ્તારથી જણાવો.

14

અથવા

પ્ર.2. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો.

14

(અ) અલંકાર લક્ષણ તથા ઉદાહરણ સહિત સમજાવો. (ગમે તે એક)

04

- 1) નિર્દર્શના
- 2) પ્રતિવસ્તુપમા

(બ) સામ્ય-ભેદ થયો (ગમે તે એક)

06

- 1) વ્યાજસ્તુતિ-વ્યાજોક્તિ
- 2) દીપક-તુલ્યયોગિતા

(ક) અલંકાર ઓળખી સમજાવો. (ગમે તે એક)

04

- 1) ક્ષીણઃ ક્ષીણોઽપિ શશી ભૂયોઽભિવર્ધતે સત્યમ્।
વિરમ પ્રસીદ સુન્દરિ યૌવનમનિવર્તિ યાતં તુ॥
- 2) પાણ્ડુ ક્ષામં વદનં હૃદયં સરસં તવાલસં ચ વપુઃ।
આવેદયતિ નિતાન્તં ક્ષેત્રિયરોગં સખિ હૃદન્તઃ॥

પ્ર.3. આચાર્યધનંજયનો પરિચય આપી, (દશરૂપકના પ્રથમ પ્રકાશને આધારે) અલંકારશાસ્ત્રમાં તેમનું પ્રદાન જણાવો.

14

અથવા

- પ્ર.૩. નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ આપો. 14
(અ) નૃત્ત, નૃત્ય, નાટ્ય (બ) અર્થોપક્ષેપક
- પ્ર.૪. ટૂંકનોંધ લખો (ગમે તે બે) 12
(અ) પતાકાસ્થાનક
(બ) રૂપકના પ્રકારો
(ક) કારિકા સમજાવો. (ગમે તે બે)
1) નમસ્તસ્મૈ ગણેશાય યત્કણ્ઠઃ પુષ્કરાયતે।
મદાભોગધનધ્વાનો નીલકણ્ઠસ્ય તાણ્ડવે।।
2) મધુરોદ્ધતભેદેન તદ્ દ્વયં દ્વિવિધં પુનઃ।
લાસ્યતાણ્ડવરૂપેણ નાટકાદ્યુપકારકમ્।।
3) અવસ્થાઃ પચ્ચ કાર્યસ્ય પ્રારબ્ધસ્ય ફલાર્થિભિઃ।
આરમ્ભયત્નપ્રાપ્ત્યાશાનિયતામિફલાગમા।।
4) બીજબિન્દુપતાકાખ્યપ્રકરીકાર્યલક્ષણાઃ।
અર્થપ્રકૃતયઃ પચ્ચ તા એતાઃ પરિકીર્તિતાઃ।।
(ડ) છંદ બંધારણ તથા ઉદાહરણ સહિત સમજાવો (ગમે તે એક)
1) મન્દાક્રાન્તા 2) હરિણી
-